

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Kiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Shoftim

Shelomoh ben Yitshak

Fyorda, 5565 [1804/1805]

בי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9656

דען ארמען מיינר פריינדיגן . (לח) ער שפראך : זא געהר דען . — ער ענטש לים זיא אויף צווייא מאנאטע , זיא גינג דין מיט איהרן פריינדיגן , אין דאז גביר גע , בוויינטע איהרן יונג פרויענשטאנד . (לט) קאם , נאך פֿרלוויף דער צווייא מאנאטע , צו איהרם פֿאטר צוריק , אונד ער פֿאלצאגאן איהר דאז גליכדע , זועלכס ער גלאכט האטע . איהר בליב אלאז איין מאן אונפֿקאנט . עס וואָרד דירויף איין גועץ אין ישראל . (מ) דאָס אַללע יאהרע ריא טעכטר ישראל'ס הינט גינגן , יפּתח'ס טאָכטר צו בקלאַגן , פֿיער טאָגע אים יאהרע .

יב (א) אפֿרים'ס טרופֿפן וואָרדען אויפֿגבאָטן , זיא גינגן איבר דען יררן

אַנכי ורעייתי : (ורעותי קרוי) (לח) ויאמר לכי וישלח אותה שני חדשים ותלך היא ורעותיה ותבך על בתוליה על ההרים : (לט) ויהי מקץ שנים חדשים והשב אל אביה ויעש לה את גדרו אשר נדר והיא לא ידעה איש ותהי חק בישראל : (מ) מימים ימימה הלכנה בגורת ישראל לתנות לברת יפתח הגלעדי ארבעת ימים בשנה :

יב (א) ויצעק איש אפֿרים ויעבר צפֿונה ויאמרו ליפּתח

באור

רשי

משע"כ , כונתו שנתוליה כננה מן שם בתולים , ולא מן בתולה , וטעמו כמו אשה בנתוליה יקח (ויקרא כ"א י"ג) . (לט) ויעש לה את נדרו , עשה לה בית והכניסה שם , והיתה שם פרושה מנצי אדם ומדרכי עולם (רד"ק) . ודעת חז"ל ידוע . והיא לא ידעה איש , לדעת חז"ל יבן זה מוזמן הקודם למעשה ולדעת המפרשים אף מוזמן אחר המעשה כל ימי חייה . וחרגי חק , כן נאמרו ל"כ על חק , כי חקד וחק כניך היא (ויקרא י' י"ג) , או הוא כדן פעל לפני הפעולה אשר לא ישמור המין והמספר . והפסוק הזה מחובר לשל אחריו כלומר , היה חק שתלכנה ננות ישראל ט' . ולדעת יוכתן היה החק שלא ידיר אדם לעתיד כן , ולדבריו אינו מחובר , אך דבריו חסרים מן הספר . (מ) לחנות , לקונן ולנכות על בתוליה עמה , או פי' לתנות להשיאה ולנחמה ארבעת ימים , כי כל השנה היתה עתנודדת , כמו האנשים הסערים נבנים , והחק הזה עשו עמה כל ימי חייה (רד"ק) . ולפירושי הש"י יהיה טעם לתנות כעשם שם יתנו נדקו' ה' (לעיל ה' י"א) וראוי לתרגם (יפתח'ס טאכער דורך גשפרעכע צו אונטרהאלטן) . ארבעת ימים , זמן של ארבע ימים רטופים , ובאלה הימים אה שנים ואלה נאים עד שהיו כולם אגלה .

הכסדרין טמא יטלוו כתח לכדריך : (לט) ותבך על בתוליה . מללא כתיב על כתולותיה טמאב בתולים מטע : (לט) ותסי חוק . גורו שלח ועשה אדם עוד בן שיליו הלך אלל סנחם או נא אללו היה ממיר לו נדרו ועמדו בנדולתן ושנין שניסם חברה וכסדרע מהם סנחם נכתלקה שבינה הימנו שכל' בדבריו הימים לפנים ה' עמו למדנו סכסוסו אינו עמו ויסתח הוכס בשחין וכיסול איברים שנאמר ויקבר בערי סגליגד ויש עוד לסמור ותסי חוק נוסדל מחובר לטקרא של אחריו : (מ) מימים ימימה תלכנה ונ' . הדבר הזה קבועו עליהם לחוק : לתנות . לקונן :

יב (א) ויעבור נסונה . ויעבור את הידן והלכו

היה חק שתלכנה ננות ישראל ט' . ושה שכל אפרים יותר משאר השנעים , נראה לפי שנלעד היה לחני שנטע מנשה , כ"ש ויהיו הנלעד (יהושע

לִּפְתָח מְדוּעַ יַעֲבֹרְתָּ לְהִלָּחֵם
 בְּבְנֵי-עַמּוֹן וְלָנוּ לֹא קָרָאתָ
 לָלֶכֶת עִמָּךְ בֵּיתְךָ נִשְׂרַף עָלֶיךָ
 בָּאִישׁ: (כ) וַיֹּאמֶר וּפְתַח אֲלֵיהֶם
 אִישׁ רִיב הָיִיתִי אֲנִי וְעַמִּי וּבְנֵי-
 עַמּוֹן מְאֹד וָאֶזְעַק אֶתְכֶם וְלֹא-
 הוֹשַׁעְתֶּם אֹתִי מִיָּדָם:
 (ג) וַיִּרְאֶה בִּי-אַיִןָּה מוֹשִׁיעַ
 וְאִישׁמָה (יחיר י') נַפְשִׁי בְּכַפִּי
 וְאֶעֱבְרָה אֶל-בְּנֵי עַמּוֹן וַיִּתְּנֶם
 יְהוָה בְּיָדִי וְלָמָּה עֲלִיתֶם אֵלַי
 הַיּוֹם הַזֶּה לְהִלָּחֵם בִּי:
 (ד) וַיִּקְבֹּץ יַפְתָּח אֶת-כָּל-אֲנָשָׁי
 גִּלְעָד וַיִּלָּחֶם אֶת-אֲפְרַיִם וַיִּכּוּ
 אֲנָשָׁי גִּלְעָד אֶת-אֲפְרַיִם בִּי
 אָמְרוּ פְּלִיטֵי אֲפְרַיִם אַהֵם גִּלְעָד

רש"י בתוך

והלכו ללחום עבר הירדן אל הנלעד: (ד) כי אמרו פליטו אפרים אתם נלעד פחותים שנאפרים היו מבנים

ירדן , נאָרדווערטס צו יפתח , אונד
 שפראַכן : ווארום ביזט דוא אין דען
 קריג גצאָגן , ווידר דיא זעהנע עמון ,
 אונד האסט אונס ניכט איינגלאָרן מיט
 דיר צו ציהן ? וויר ציגן דיר דאָז הויז
 איבר דעם קאָפּע אָן . (כ) יפתח אָנט
 וואָרטטע איהנן : איך אונד מיין פֿאַלק ,
 וויר האָטן אימר שטרייטיגקייטן מיט דען
 עמוניטן , איך לויס אייך אָפּט אויפֿביטן ,
 איהר האַכט מיר אָבר נייע הילפֿע ווידר
 זיא גלייסטעט . (ג) אַלס איך נון זאָה ,
 דאָס איהר מיר ניכט בייא שטעהט , זאָ
 וואָנטע איך איינן צוג , (איך טרוג מיין
 לעבן אויף דיא האַנד) ווידר דיא זעהנע
 עמון'ס , אונד דער עוויגע גאַב זיא אין
 מינע רזענדע . וואָס קאמט איהר נון
 איבר מיך , מיר פֿעהרע צו ביטן ?
 (ד) יפתח פֿרוואַמלטע דיא מאַנשאַפֿט
 פֿאַן גלעד , אונד ליפֿרטע אפֿרים איינע
 שלאַכט . דיא גלעדישן טרופן שלוגן דיא
 אפֿרימיטן (וואָ זיא אויף איינן רזוויפֿען
 שטיסן) , דען זיא זאָגטן : איהר זייד
 פֿליכט

באור

י"ז') לכן הרע בעיניהם שלא נקראו לעזרת
 אחיהם בית יוסף. או היה הוא הנישא והגדול
 בשבטי ישראל , כמו שנאמר עליו ורעו יהיה
 מלא הגוים , והרע בעיניו לעמוד מנגד לבלתי בוא לעזרת ישראל , וכן הדבר בגדעין . ויעבוד
 כפונה , כפירש"י עברו את הירדן , והלכו לצד צפון אל הנלעד אל מקום שהי' ס' יפתח .
 (ב) איש ריבנו' ואזעק אתכם , לא מצאנו שזעק איתם וימאנו להושיע , וגם הם אמרו
 מדוע עברת ולא קראת לנו , ואי אפשר לומר שהיתה מריבה ביניהם , אם קרא להם אולי .
 ויפה פי' הר"י אברבנאל באמרו טעם מאוד , פעמים רבות , בקשתי עזרותיכם נגד עמון
 פעמים הרבה , ואתם לא הושעתם אותי , ואיך הקרא לכם בפעם הזאת ? וכן תרגמתי .
 (ד) כי אמרו פליטי אפרים , רבו הדרכים אשר ילכו המפריטים להצין הפסוק הזה ,
 ובכולם לא מצאתי מנוח . לדעת רד"ק אתם דבק עם אפרים , ופי' שרפו בני אפרים את
 אנשי גלעד לאמר פליטי אפרים אתם , מחולקי' בתוך אפרים ובתוך מנשה , ואין אתם חשובים
 לכלום , וכאשר יקרפו בני אפרים , כן ירבו אנשי גלעד להכותם . ויקשה לפ' הכתוב
 אחריו , כי יאמרו פליטי אפרים אעבורה ? ולדעת יונתן , ואלו נטה רש"י והר"א , אמרו
 פליטי אפרים , כלומר הפחותים שנאפרים , מה אתם גלעד חשובים בתוך אפרים ובתוך
 מנשה

פליטלינגע אפרים'ם . (גלעד אפר
גטילט , צווישן אפרים אונד צווישן
מנשה . דאן הייסט : אין גלעד וואָהנטע
אפרים אונד מנשה אונטראיינאָנדר) .
(ה) גלעד בועצטע דיא פֿורט דעם ירדנס
פֿאַר אפרים . ווען נון דיא פֿליטלינגע
אפרים'ם שפראַכן : איך וויל הינאיבר ;
זאָ פֿראַגטן איהן דיא רייטע פֿאַן גלעד :
ביוט רוא איין אפרתיטר

בתוך אפרים בתוך מנשה :
(ה) וילכד גלעד ארז מעברות
הירדן לאפרים והיה פי יאמרו
פליטי אפרים אעברה ויאמרו
לו אנשי גלעד האפרתי אתה

ואמר

גין

? שפראַך ער

באור

רש"י

מנשה ? והנה מלכד אשר יחסר לפ' זמלת מה ,
יתכננד זה גם א הנגינה , כי מלת אתם מוטעם
צו"ק המפסיק , ואיכנו מחוב' עם מלת גלעד .
גם הלשון מה אתם גלעד בתוך מנשה בלתי

מבנים את הגלעד אומרים להם מה אתם גלעד
חסונים בתוך אפרים ובתוך מנשה בן חרנס יונתן :
(ה) וילכד את מעברות וגו' . היו שומרים במקום
המעברות

מחור , כי חזי אנשי גלעד ממנשה היו , כ"ש חזי הגלעד (יהושע י"ג ל"א) . ור' ושעיה גאון
פי' מכירים היו אנשי גלעד את אנשי אפרים כי פליטים היו , כי היה גלעד בין אפרים ובין
מנשה . והנה מלכד אשר לא יכשר זאת לאמר , כי ארץ גלעד בעצמה כחלת מנשה כ"ס , הנה
הנסיון נמלת שכולת יתכננד גם היא לפירושו . ודחק לומר שנסו חע"פ שהכרום , למען
הראות להם כי שקר דברו . תרתי בכל הפירושים אשר ידעתי , ומנחתי שכולם לא
יכילו את הכתוב מלפן . ואני טרם אחלה לבאר אקדים להודיע , שהדבר ברור שהיו
רבי' מבני אפרים דרים בעבר הירדן מזרחה , כי מצאנו ותי המלחמה בעיר אפרים (ש"ב
י"ו) , וזה היה במזרח הירדן כמבוא' שם . ופי' רז' לשהיה לאפרים יער בעבר הירדן
לרעות בהמתם , ואין ספק כי היה להם שם גם בתים לשבת . והיה זה בארץ גלעד , כי היה
פגעה נחלת אפרים , והיה אם כן בגלעד מנשה ואפרים דרים ביעד מעורבים זה בתוך זה , וכן
בראה שעלתה גם על דעת הרד"ק סברה זו , באמרו נתחילת דבריו , חרפו אפרים את גלעד ,
ואמרו מחולקים אתם בתוך אפרים ובתוך מנשה , ואין אתם חסובי' לכלום ע"כ . הרי היה לדעתו
ארץ גלעד כישב' ממנשה ואפרים . והמלחמה לא היתה רק עם אפרים בעבר הירדן מערבה ,
כי אותם שנעב' מזרחה לא מרדו בפתח , כ"ש ויזעק איש אפרים ויעברו , אדילא מרדו כי אם
אשר היו צריכים לעבור את הירדן אל הגלעד . ובה יובן הכתוב על ככון, וזה שעירו : אמר וילחם
את אפרים ולא זכר את המנכח , כי זה נשמע מהנאמר אחריו , וכן דרך הכתוב להשמיע את
הנשמע מאליו, אך אמר ויכו אנשי גלעד את אפרים , כשהיו מיוזאים אותם יחידים (כמו שהעיר
גם הרד"ק) , כי אמרו אנשי גלעד פליטי אפרים אתם , כלומר מבני אפרים אשר נסתם
ממערכה , כי לא הרגו איש מאפרים אלא אשר נסו ממערכה , אבל אותם מבני אפרים הדרים
בעבר הירדן מזרחה לא הכו , כי שלמים הם אתם . וזה אשר יבאר הכתוב ואמר במאמר
מוסגר (גלעד בתוך אפרים בתוך מנשה) , כלומר לכן אמרו פליטי אפרים ולא אפרים
סתם , כי גלעד בתוך אפרים כו' פי' , בגלעד היה דר אפרים ומנשה מעורבים זה בזה . וכאשר
באו אנשי אפרים לעבור את הירדן נסו אותם למען לא יכו מהדרים בעבר מזרח , והם יכינו
לדבר כן , כ"ש רד"ק שאויר ארנס גרם לאפרים לנגוס בלוח' ש"ן . ויש להוכיח עוד ממה שנסו
אותם נמלת שכולת ולא שאום פשוט , משמע מי אתם ? מאפרים או ממנשה ? ואם יאמר מנשה או
אפרים ירעוהו , ולפי מה שאמרתי ניחא' (ה) האפרתי אתה , נקרא אפרתי אשר משמע
אפרים , גם אשר מבית לחם אפרתי , כמו ודוד בן איש אפרתי (רד"ק) . ולא יכין לדבר כן ,
ת' ולא מתקין

וַיֹּאמֶר לֹא : (ו) וַיֹּאמְרוּ לוֹ
 אָמַר-נָא שְׂבֻלַת וַיֹּאמֶר סִבְלַת
 וְלֹא יָכִין לְדַבֵּר בֵּן וַיֵּאחֲזוּ אוֹתוֹ
 וַיִּשְׁחַטוּהוּ אֶל-מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן
 וַיִּפּוֹל בְּעֵת הַהִיא מֵאֲפָרַיִם
 אַרְבַּעִים וּשְׁנָיִם אָלֶף :
 (ז) וַיִּשְׁפּוֹט יַפְתָּח אֶת-יִשְׂרָאֵל
 שֵׁשׁ שָׁנִים וַיָּמָת יַפְתָּח הַגְּלָעָדִי
 וַיִּקְבַּר בְּעָרֵי גְלָעָד : (ח) וַיִּשְׁפּוֹט
 אַחֲרָיו אֶת-יִשְׂרָאֵל אֲבָצָן מִבֵּית
 לָחֶם : (ט) וַיְהִי-לוֹ שְׁלֹשִׁים
 בָּנִים וּשְׁלֹשִׁים בָּנוֹת שָׁלַח
 הַחֹוּצָה וּשְׁלֹשִׁים בָּנוֹת הֵבִיא
 לְבָנָיו מִן-הַחֹוּץ וַיִּשְׁפּוֹט אֶת-
 יִשְׂרָאֵל שֶׁבַע שָׁנִים : (י) וַיָּמָת
 אֲבָצָן וַיִּקְבַּר בְּבֵית לָחֶם :
 (יא) וַיִּשְׁפּוֹט אַחֲרָיו אֶת-יִשְׂרָאֵל
 אֵילֹן הַזְּבוּלָנִי וַיִּשְׁפֹּט אֶת-
 יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרֵת שָׁנִים : (יב) וַיָּמָת
 אֵילֹן הַזְּבוּלָנִי וַיִּקְבַּר בְּאֵילֹן

ניין . (ו) דא זאגטן זיא : שפריך אוינג
 מאל שבולח ; ווען ער עם אלסדאן
 ניכט רעכט אויסשפרעכן קאנטע , אונד
 סבולח זאגטע , עהגריפן זיא איהן ,
 אונד שניטן איהם דען האלו אב , אן דער
 פֿורט דעס ירדנ'ס . עם פֿיל דאמאלס
 פֿאן אפֿרים צווייא אונד פֿירציג טווענד
 מאן . (ז) יפֿרח פֿרוואלטעטע דאן
 ריכטראמט אין ישראל זעכס יאהרע ,
 זאדען שטארבער אונד וואורדע בגראבן ,
 אין איינר פֿאן דען שטעטן גלעד'ס .
 (ח) נאך איהם ריכטטע ישראל , אכצן
 פֿאן ביח לחם . (ט) ער האטע דרייסיג
 זעהנע , אונד דרייסיג טעכטר ; דווע
 גאכ ער אויס , (פֿרהייראטטע זיא אן
 אנדרע פֿאמיליען) אונד בראכטע דא
 פֿיר דרייסיג שוויגרטעכטר הריין , פֿיר
 זיינע זעהנע , אויס אנדרן היחרן . ער
 פֿיהרטע דאן ריכטראמט אין ישראל זיבן
 יאהרע . (י) שטארב אונד וואורדע
 בגראבן צו בית לחם . נאך איהם
 וואורדע ריכטר אין ישראל אילון דער
 זבולוני . אלס ער אין ישראל דאן ריכטר
 אַמט צעהן יאהרע פֿרוואלטט האטע ;
 (יב) שטארב ער , אונד וואורדע
 בגראבן , אין אילון אים לאַנדע זבולן .

(יג) נאך
 וַיִּשְׁפֹּט בְּאֵילֹן זְבוּלָן : (יג) וַיִּשְׁפֹּט

אחריו
 באור

רש"י

לדבר כן . (ז) בערי , נאס' מערי גלעד ודרש
 כ"ל

המעבדות : (ו) אמור כל שבולת * שבולת הנכר
 פֿוס לעבד : ולא יכין לדבר כן שהיו טונמנים
 כלשונם : (ח) אכצן . זה נובע :
 יג (ד) יין

מ כ ל ל י ו פ י

יב (ו) שבולח , שבולת מים , שבמקום ההוא הי' שטף מים שהיו נגרים בכח , והיו
 כוחני' אוהו במה שהיו בו : ולא יכין , כלו' לא יכין הדבר לדבר בפיו כושר :
 (ז) בערי , בא ל"ר על ל"י : יג (ב) חדני

(יג) נאך איהם וואורדע ריכטר אין ישראל, עכרון דער זאָהן דעם פרעהזוניטר הילל. (יד) ער האָטע פֿירציג זעהנע אונד דרייסיג ענקל, דיא אויף זיבנציג עזעל ריטן, אונד ריכטטע ישראל אַכט יאהרע. (טו) עכרון דער זאָהן דעם הילל פֿאָן פרעתון שטארב, אונד וואורדע כגראָכן אים לאַנד אפֿרים אויף דעם בערגע עמלק.

יג (א) דיא קינדר ישראל פֿוהרן ווידר פֿאָרט בעזם צו טואן אין דען אויגן דעם עוויגן, אונד ער נאָכ זיין דען פלשתים אין דיא הענדע, פֿירציג יאהרע לאַנג. (ב) דיא לעכטע איין מאָן אויס צרעה, פֿאָם שטאַטע דן, מיט נאָמן מנוח, ווינע פֿרויא וואָר אונפֿרוכטבאָר אונד האָטע קיינע קינדר. (ג) איינסט ערשין דיזער פֿרויא איין ענגל גאָטס אונד שפראַך: זיהע! דוא ביזט אונפֿרוכטבאָר באָר, דיאָסט קיינע קינדר, ווירסט אַכר שוואַנגר ווערדן, אונד אייגן זאָהן גבעהרן. (ד) פֿאָן איצט אָן, מוזט דוא דיר אין אַכט נעמן, דאָס דוא קיינן וויין, אָדר זאָנסט שטאַרקע גטרענקע טרינקעסט, אונד ניכטס אונדריינס גניסעסט. (ה) ווען דוא גון שוואַנגר ווירסט

אחריו את־ישראל עכרון בן־הילל הפרעהזוני: (יד) ויהיו־לו ארבעים בנים ושלושים בני בנים רכבים על־שבעים עירים וישפט את־ישראל שמנה שנים: (טו) וימת עכרון בן־הילל הפרעהזוני ויקבר בפרעתון בארץ אפרים בהר העמלקי:

יג (א) ויסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני יהוה ויתגם יהוה ביד־פֿלשתים ארבעים שנה: (ב) והיא־איש אחד מצרעה ממשפחת הדני ושמזו מנוח ואשהו עקרה ולא ילדה: (ג) וירא מלאך־יהוה אל־האשה ויאמר אליה הנה־נא את־עקרה ולא ילדה והרית וילדה בן: (ד) ועתה השמרני

נא ואל־תשתי־יין ושכר ואל־תאכלי פֿל־טמא: (ה) פֿי הנד הררה

באור

רשי

רו' לידוע: (יד) רכבים על שבעים עירים, זכר את כל זה, להגיד רוב עשר, ורוב כניה, וכן בשופטים אשר זכר לפניהם.

יג (ב) ממשפחת, שנט, כי דרך הכתי' להחליף שנט באשכח, ולהפך, כמו בכל שנטו בנימן לאמר (להלן כ' י"ג). (ד) כל טמא, כמו שפירשו רו' ל דברי האסורי לגזיר. (ה) כי הנד הררה, לדעת מהר"י אברבנאל

מכלל יופי

יג (ב) הדני, כיו"ד היח"ס: עקרה ולא ילדה, לתוספות באור: (ד) יין ושכר, כהרגומו חמר חרת ועתיק, וכדרו' ל מיון ושכר חיר, ר"א הקפר ברפי אומר יין